

TOLDOT

(I. Mózes 25.19. – 26.5.)

תולדות

Jákob megveszi az elsőszülöttséget egy tál lencséért, és kicsalja az atyai áldást, ami eredetileg Ézsaunak járt volna. Közben Izsák és Rivká a filiszteusok földjén hasonló megpróbáltatáson mennek keresztül, mint annak idején Ábrahám és Sára. A szakasz végén Jákob elindul nagybátyjához, Lábánhoz Mezopotámiába, hogy lányai közül feleséget válasszon magának és egyben eltűnjön egy időre a bosszút forraló Ézsau elől.

“nemzetisége”. Húsz éven át nem született gyermeke Rebekának, talán, mert túl fiatalon ment férjhez. Izsák fohászokodott az Örökkévalóhoz, aki meghallgatta kérését és felesége viselős lett. A gyermekek tusakodtak a méhedben, mert mindkettő elsőszülött szeretett volna lenni. Valószínűleg Sém iskolájához fordultak tanácsért, ahol a következő választ kapták: “Két nemzet van a te méhedben és két nép válik szét belsődből az egyik nép erősebb lesz a másik népnél s az idősebb szolgálja majd a fiatalabbat.” Megszülettek a fiak, az első olyan volt, mint egy szőrös köpönyeg, elnevezték Ézsauak, amely szőrt jelent. Jákob fogta ikertestvére sarkát, innen nyerte nevét (Ékev, jelentése: sarok). Mikor felcseperedtek, Jákob sátorlakó, otthonülő ember lett, aki gyakran jár Sém és Éber iskolájába. Ézsau pedig erdőt kerülő vadász. Meghalt Ábrahám. Jákob a gyász jeléül lencsét főzött szokás szerint, mert vég nélküli a gyászoló család bánata. Ézsau ebben nem osztozott, Nimróddal a híres-hírhedt vadással vívott vadversenyt. A viadal kimerítette Ézsaut, éhesen, fáradtan tért haza. Jákobtól kért egy tál főzeléket. Jákob tudta az elsőszülött kötelességét, úgy érezte, fivére a feladatnak nem felel meg, ezért az étel áraként az elsőszülöttség jogát kérte testvérétől. “Íme, én már a halál elé megyek. Mire való nekem az elsőszülöttség?” – mondta lemondóan Ézsau. Arra gondolt, hogy mint vadász, nap mint nap szembe néz a vaddal, a veszedelemmel. A Tóra szavai szerint “így vette meg Észav az elsőszülöttséget.”

Toldot (תולדות) hetiszakaszunk az egyetlen, ami Izsák történetével foglalkozik. És talán nem véletlen, hogy Ábrahám életét három, Jákob történetét hat heti szidra beszéli el. Ábrahám a zsidó nép mintaképe, Jákob élete pedig szimbolizálja Izrael hányatott történetét. Izsák élete viszonylagos nyugalomról regél, átmenet csupán az első és a harmadik ősapja között. A hetiszakasz első mondata így szól: “Ez Jichák története, Jichák Ábrahám fia, ki őt nemzette”. וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אֲבִירָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. A mondat mintegy kihangsúlyozza, hogy Izsák történetének legfontosabb mozzanata, hogy ő Ábrahám fia. A róla szóló elbeszélésben nem emel ki a hetiszakasz semmi különösét. Akárcsak apjának, neki is összetűzése volt Ávimelechkel. Először felesége miatt, később a vízforrásokkal kapcsolatban. Szolgái sok kutat fúrtak, hogy vízzel lássák el nyáját, de csak egy új kutat hagytak meg Ávimelech szolgái Izsáknak, s ő azt elnevezte Rechovotnak. Végül is, csakúgy, mint Ábrahám, Izsák is “békeszerződést” kötött Ávimelechkel, szintén Beér-Séván. A hetiszakasz érdekesebb része Izsák áldása. Patriarchális szokás szerint, ha az apa közeledni érezte halálát, megáldotta fiait (talán elosztotta vagyonát is). A kornak megfelelően az áldást és az átkot teljes valóságnak tartották, melynek pontos bekövetkezését hitték – különösen ha az atyai szájából hangzott el. Az Írás szerint Jichák nem nagyon ismerte fiai igazi jellemét és a vadászatból élő Észávot jobban kedvelte. Előnyben akarta részesíteni az atyai áldásnál is. Az anya, Rivka, Jákovnak, a pásztornak szerette volna megszerezni az atyai áldást. Így történt, hogy a vak, idős Jichák Észáv helyett Jákovot áldotta meg, “ki furfangosan bátyjának álcázta magát”. Az elbeszélés számos pontja szimbólummá változott Izrael történetében. Jichák így szól: “A hang Jákob hangja, a kéz Észáv keze”. Jákob utódai a “könyv népe” lettek. A Tóra tanulmányozása, törvényeinek szelleme töltötte be a zsidó nép életét évezredek át. A más népeket szimbolizáló Észáv kezei az erőszakot jelképezték, a fizikai erőt és az erősnek jogbitorlását a gyengével szemben. Jákob az áldáson kívül az elsőszülöttséget is “megvásárolta” testvérétől, ami nemcsak többletet jelentett az örökségben, hanem ú.n. papi hivatást is. Egészen az aranyborjú esetéig az elsőszülöttek töltötték be a kohanita hivatást. Észáv gyűlöletet érzett Jákob iránt az áldás és az elsőszülöttség elvesztése miatt, és meg akarta ölni testvérét. Ez a testvérgyűlölet szimbolizálta a népek zsidógyűlöletét a római kortól napjainkig. “Tudott dolog, hogy Észáv gyűlöli Jákobot” – így szól a Midrás. De az Írás nem veszi el Észávtól jó tulajdonságait. Szülőtisztelete példakép volt. Nemcsak fizikailag táplálta apját, de tekintettel volt szülei érzékenységére is. A szülők rossz szemmel nézték, hogy a hettitákkal, bálványimádó népekkel házasodott össze. “Észáv negyven éves volt, mikor elvette Juditot a hettita leányt és annak húgát. A nők Jichák és Rivka bosszúságai lettek. Amikor Észáv látta, hogy a kánáánita lányok rosszul estek apjának, Ábrahám családjából választott új asszonyokat”. Testvérét sem akarta bántani apja életében. Jichák Észávot is megáldotta minden földi jóval. De Jákovban látta utódját, ki folytatja Ábrahám örökségét “Adja az Ég Ábrahám áldását neked és utódaidnak, hogy örököld azt a földet, mit Isten Ábrahámnak adott.” Jákobnak nem volt szabad házasodnia a kánáánita népekkel, ezért anyja tanácsára Aratuba ment Lábánhoz, anyja testvéréhez. Így ér véget Jichák története, akiről csak egyetlen hetiszakasz szól. Ő, a második ősatya, csak átmenet volt apja és fia élete között. Fia, Jákob életét hat hetiszakaszban olvashatjuk. Életútját egészen az Egyiptomba való vándorlásáig kísérik, ahol utódai szolgák voltak ugyan, de

megteremtették Izrael népét. Jichák maga, feleségével együtt a Máchpéla barlangjában lett eltemetve. Temetésén mindkét fia, Ézsáv és Jákob részt vett. Azóta Mózes-től kezdve mind a mai napig imánkba foglaljuk mindhárom ősatyát, mondván: „Emlékezz szolgálóidra, Ábrahámra, Izsákra és Izraelre, kiknek megesküdtél, hogy utódaik száma, mint az ég csillagai lesznek, és ezt a földet örökre birtokolják”.

Elérkeztünk a zsinagógai év harmadik hónapjához Tisritől, és a kilencedikhez Niszántól számítva. A következő Szombatot már Kiszlév (כסליו) hónapjában köszönhetjük. Kiszlév újholdja a naptár szerint csak vasárnapra, hétfőre, keddre, szerdára, csütörtökre és péntekre eshet. Régi időkben, amikor az Újholdat megbízott figyelők jelentései alapján szabták meg, a jeruzsálemi “Bét Din” küldöttek útján tájékoztatta a közösségeket, hogy melyik nap lett megszentelve Újhold napjának, és e szerint számították ki, hogy mely napra esik a hónap 25-e, azaz Hanuka első napja és az első gyertyagyújtás. A hónap csillagképe a Nyilas (“keshet”) és szivárványt is jelent, ahogy írva van Ezékiel próféta első könyvében, miután Kiszlév az “esős évszak”, és a szivárvány, mint köztudott, az eső után látható az égen. Kiszlév 29 vagy 30 napos hónap. A neve babilóniai eredetű: “kiszleimo”. Más kommentátorok azt állítják, hogy a kiszlév szó a kiszleh szóból ered, amely reményt és biztonságot jelent, mivel e hónapban esőt várunk, és az ó-asszír ékírásban esőfelhők a hónap neve. Mások úgy gondolják, hogy a név eredete “kaszla”, amely sarat, iszapot és agyagot jelent. A Talmud szerint, ha Kiszlév Újhold napja elmúlt és még nem esett eső, a Bét Din böjtnapot rendelt el. Napjainkban ilyen esetben zsoltárokat és egy különleges imát mondanak a Siratófálnál és a zsinagógákban. A hónap eseményei a régi korokban: – Kiszlév 3-án bálványt állítottak a görögök a Bét Hamikdásban, amit a hasmóneusok győzelme után leromboltak és e nap ünnepnap lett. – Kiszlév 7-én halt meg Heródes és ünnepet hirdettek. – Kiszlév 10-én született Ruben, Jákob első fia. – Kiszlév 15-én (i.sz. 500-ban) lezáródott a babilóniai Talmud szerkesztése. – Kiszlév 15-én elhunyt Rabbi Jehuda Hánászi, a Misna összeállítója és szerkesztője. – Kiszlév 24-én kezdődött az isteni szolgálat a Bét Hámikdásban, Chágáj próféta idejében. – Kiszlév 25-én történt a Hanuka csodája. Mindenkinek jó hónapot kívánunk! שרוע טוב

„És tusakodtak a gyermekek [Rebeka] méhében” Rási a hetiszakasz fenti idézetéhez a következő kommentárt fűzi: „Mikor Rebeka elhaladt Éver tanházának bejárata előtt, Jákob tusakodott, hogy kibújjon anyja méhéből, mikor bálványimádó szentély előtt haladt el, Ézsau küzdött, hogy kibújhasson.” A Rási által idézett Midrás elmélyült tanulmányozást igényel, ugyanis abból úgy tűnhet, mintha Ézsau és Jákobnak már születésük előtt határozott törekvések lettek volna a gonoszság, illetve a jóság felé. Mindez ellentétesnek tűnhet a Tóra egyik alapelvével, a szabad akarattal. A Midrás bölcseink egy másik tanításával is ellentmondani látszik. A Talmud elmesél egy történetet, melyben Rabbi Jehuda (Jákob leszármazottja) és a római uralkodó, Antonius (Ézsau leszármazottja) arról vitatkoztak, hogy mikor lép fel a jécer hárá, a gonoszságra való hajlam az emberben. Rabbi Jehuda azt az álláspontot képviselte, hogy fogantatáskor, Antonius pedig azt, hogy születéskor. Miután Antonius bibliai bizonyítékkal támasztotta alá álláspontját, Rabbi Jehuda elfogadta, hogy a jécer hárá csak születéskor jelenik meg az emberben. A fenti Midrás mégis azt a látszatot kelti, hogy a jécer hárá Ézsauban már születése előtt benne volt. Maimonidész a Hilchot Déot című művét az ember veleszületett hajlamainak és tulajdonságainak leírásával kezdi. Azt írja például, hogy vannak emberek, akik természetüknél fogva kegyetlenek, míg mások irgalmasak. Ugyanakkor a Hilchot Tesuvá ötödik fejezetében kihangsúlyozza, hogy az ember veleszületett természete nem predesztinálja őt arra, hogy jó legyen vagy gonosz, irgalmas vagy kegyetlen, bölcs vagy ostoba, nagylelkű vagy fukar. Viselkedését az ember teljes mértékben saját maga irányítja. A Hilchot Déot-tal szembeni nyilvánvaló ellentmondás mellett ez az állítás más okból is problémás. Az, hogy a bölcsesség, illetve ennek hiánya nem eleve elrendelt, ellentmondani látszik a Talmud tanításával, amely világosan kijelenti, hogy az ember vagyona, ereje és intelligenciája már fogantatáskor eldől. Egyedül az nincs előre meghatározva, hogy valaki jó vagy gonosz ember lesz-e. Az ember veleszületett tulajdonságai és a szabad akarat között feszülő ellentmondást a következőképp oldhatjuk fel. Bár nincs két, azonos tulajdonságokkal születő ember, és mivel számos tényező befolyással van ezekre a tulajdonságokra – többek között a fogantatás előtt és alatt működő szellemi erők –, mégis ezek önmagukban sem nem jók, sem nem rosszak: „párvék” (semlegesek). Vannak helyzetek, ahol a düh a helyes és elvárt viselkedés (mondjuk, dühös arckifejezést kell mutatnunk, hogyha a gyerekünk valamilyen veszélyes dolgot tesz). Hasonlóképpen, az összes személyiségvonást lehet pozitív és negatív irányban felhasználni. A vérontásra való hajlam például irányíthat valakit afelé, hogy sochet (metsző), mohél (körülmetelő) vagy sebész legyen, de afelé is, hogy bűnöző és gyilkos váljék belőle. Bár a jellemvonások előre meghatározottak, a „felhasználási módjuk” és az ellenőrzésük teljes mértékben a mi kezünkben van. Szabad akarattal eldönthetjük, hogy jóra vagy rosszra használjuk azokat, illetve hogy uralkodjunk felettük, ha szükséges. A bölcsesség és az intelligencia két különböző dolog. Lehet valakinek zseniálisan magas az IQ-ja, mégis viselkedhet bután, és fordítva, lehet valakinek szerényebb IQ-ja, miközben egy bölcs ember. Bár az intelligencia nagyrészt előre meghatározott, ahogy a Talmud állítja. Az pedig, hogy valaki bölcsen vagy ostobán viselkedik az ember szabad akaratán múlik, ahogy Maimonidész írja. Van azonban egy dolog, amit még meg kell értenünk. Igaz ugyan, hogy egyetlen személyiségvonás vagy hajlam sem nem jó vagy rossz önmagában. Bizonyos vonások azonban elmozdít(hat)ják egyik vagy másik irányba a dolgokat. A dühre való hajlammal sokkal könnyebb visszaélni, mivel sokkal több olyan eset van, amikor a düh megnyilvánulása negatív. Ezzel szemben a nyugalomra való hajlam inkább jó viselkedéshez vezet, mivel sokkal több esetben lesz pozitív a nyugodt viselkedés, mint negatív. Így az, hogy az emberek különböző veleszületett tulajdonságokkal rendelkeznek,

igazságtalannak tűnhet. Azonban három dolgot nem szabad szem elől tévesztenünk. Először is, minden ember számtalan jellemvonással rendelkezik. Ha valaki egy olyan személyiséggel születik, ami inkább negatív, szinte biztos, hogy vannak olyan más tulajdonságai is, amelyek elsősorban pozitívak. Másodsor: Isten figyelembe veszi a hajlamainkat, amikor meghatározza, azokat a helyzeteket, amikkel szembesülni fogunk az életben. Végül, ahogy a Vilnai Gáon állítja, Isten mindenkit a saját egyéni természete alapján ítél meg. Így ha valaki haragos természetű, kevésbé szigorúan lesz megítélve, hogyha előnti őt a düh, mint egy olyan személy, aki a természeténél fogva nyugodt. Ugyanakkor, hogyha ez az ember képes uralkodni a dühén, nagyobb lesz a jutalma, mint annak, akinek kevésbé kell megküzdenie ez irányú hajlamaival. Mindezek fényében a Midrás nem azt állítja, hogy Jákob és Ézsau már születésük előtt jó vagy gonosz módon viselkedtek volna. Inkább a világ spirituális, illetve fizikai aspektusa felé való hajlamukat nyilvánították ki. A tóratanulás háza a spiritualitást képviseli, míg a bálványimádás a fizikai léthez való kötődés szimbóluma (a bálványimádás, a fizikai erők dicsőítése). Ézsau és Jákob ideálisan azt a partnerséget képviselte, mely a világ tökéletesítéséhez szükséges, azaz a fizikai világ uralása és tökéletesítése a spirituális kiteljesedés eléréseért. Ugyanígy a zsidó népnek szüksége van Jehuda törzsére, a királyok leszármazottjaira, akiknek a szerepe, hogy uralkodjanak a földön és legyőzzék a gonosz erőit, illetve Lévi törzsére, amelytől a spirituális útmutatást és inspirációt nyújtó főpap (Kohén Gádol) származik. Bölcsseink azt mondják, hogy Jákob és Ézsau elosztották egymás között ezt (Olám Háze) és az eljövendő világot (Olám Hábá). Ézsau kapta az előbbi, Jákob az utóbbit. Ez nem azt jelenti, hogy Ézsau már születése előtt eladta a saját részét az Olám Hábából, hanem hogy e két magzatnak megvolt a lehetősége, hogy teljesen uralják a fizikai, illetve a spirituális világot. Megvoltak Ézsauban azok a tulajdonságok, személyiségjegyek, amelyekkel Jákob társa lehetett volna a világ tökéletesítésében. Ugyanígy Jákobban is benne volt annak a lehetősége, hogy eltorzítja és elrontja a spirituális fogalmakat és értékeket. Hogy milyen lehetett volna a Jákob és Ézsau közötti partneri viszony, arra jó példát nyújtanak leszármazottjaik: Antonius (Róma uralkodója, aki meghódította a fizikai világot) és Rabbi Jehuda (aki vezetőként spirituális értékek és célok felé irányította a zsidó népet). Sehol nem áll, hogy Ézsau bálványimádó akart lenni, csak hogy megvolt benne az erre való hajlam. Éppúgy alkalmas volt arra, hogy elpusztítsa a bálványimádást és legyőzze a bálványimádókat, mint hogy szolgálja, illetve támogassa azt. Édesanyja, Rebeka – mondja a Szifszé Kohén –, szándékosan haladt el a bálványimádó helyek előtt, hogy meggyőzze a pogányokat, hagyjanak fel a bálványimádással. Most már megérthetjük, Izsák miért Ézsauak akarta adni az áldást, és miért szerette jobban Ézsaut, a vadászt, mint Jákobot, a szorgalmas diákot. Ézsau megtévesztette Izsákot, azt a látszatot keltve, hogy képes a benne lévő hajlammal, a fizikai világot meghódítva, a Tórát szolgálni és legyőzni a gonosz erőket. Izsák azt a különbséget, amit Ézsau és Jákob viselkedésében megfigyelt – hogy Ézsau nem említette Isten nevét és nem viselkedett udvariasan –, annak tudta be, hogy fia megbízatásához szükséges, hogy harcosként viselkedjen és erőt demonstráljon. Azt gondolta, hogy Ézsau azért nem ejtette ki Isten nevét a száján, mert félt, hogy küldetése során esetleg olyan helyre is elkerül, ahol Isten nevét tilos volna kimondania. Izsák úgy gondolta, hogy Ézsau egyedülálló képességeit jó célra fogja használni. Igaz, kevésbé magasztos módon, de így kell egy királynak viselkednie, akinek háborút kell vívnia, és erősnek kell mutatkoznia, hogy fenntarthassa az igazságosságot a földön. Ezért az áldásokat – amelyek természetükben mind fizikai áldások voltak – Izsák Ézsauak kívánta adni, azt gondolván, hogy ezzel segíti elsőszülött fiát. Úgy érezte, Jákobnak nincs szüksége ezekre az áldásokra a tóratanulás sátrának biztonságos közegén belül. Csak Rebeka látott át Ézsau megtévesztő viselkedésén. Egyedül ő tudta felismerni, hogy kicsoda valójában Ézsau, és ő mutatta meg Izsák számára, hogy mindkét szerep Jákobra hárul, aki az egyetlen őse lesz a jövőbeli zsidó népnek. Ézsau szabad akaratából választotta, hogy hajlamait a gonosz felé irányítsa, és ezáltal kizárja magát a jövőbeli nemzetből. Toldot hetiszakasa ösztönzően hathat mindannyiunk számára, hogy jobban megismerjük saját magunkat és természetes hajlamainkat, hogy ezáltal fejleszthessük és irányíthassuk egyedi vonásainkat a legmagasztosabb cél felé, mely a világ tökéletesítése a Tóra törvényein és az Örökkévaló szolgálatán keresztül.

„És Izsák szerette Ézsaut, mert kelepcebe csalta szavaival...”. Ez azt jelenti, hogy sikerült elhítenni az apjával, hogy ő igaz ember. Rabbi Eliyahu Eliezer Dessler a híres kabbalistát, Árizált idézi, aki szerint hiba azt gondolnunk, hogy Ézsau valóban képmutató volt és csupán megpróbálta becsapni az apját. Ha Izsák hibázott, akkor „jó oka kellett, hogy legyen a tévedésre”. Ézsauak az volt a probléma, hogy a kiejtett spirituális szavak mögött nem lakozott erre fogékony lélek. Csupán szavai voltak spirituálisak, ő maga azonban nem vált azzá. Ezért Ráv Dessler azt mondja, az, aki úgy ejt ki a száján erkölcsi és spirituális szavakat, hogy azokat nem engedi egyúttal a szívéig és a lelkéig is hatolni, nem más, mint a gonosz Ézsau párja. Tehát „a spirituálisan emelkedett ember” lényege az, hogy a szavakat, amiket kiejt, egyben bensőjévé is tegye; a Tóra eszménye az, hogy ezt „beépítse az énbe”. Ennek különböző szintjei lehetségesek. Sokan nincsenek is tisztában, hogy milyen messze állnak attól, amit valójában mondanak. Egy ilyen ember mondhatja, mennyire mélyen szeret mindenkit, de egy figyelmes személy észreveheti, hogy valójában nagyon messze van ettől. A szavak ismétlése papagáj vagy magnószalag módjára ugyancsak nem elég. Ha egy új gondolattal találkozunk, foglalkozzunk vele újra és újra, amíg apránként behatol a lelkünkbe, és a szavaink valóban az énünk részévé válnak.

HÍREK A VILÁGBÓL

<p>Megkezdődött a jegyértékesítés a Budapesti Zsidó és Izraeli Filmfesztiválra. https://bzsh.hu/2023/11/16/megkezdodott-a-jegyertekesites-a-budapesti-zsido-es-izraeli-filmfesztivalra/</p>
<p>A Mazsihisz elnöke a kancelláriaminiszternél. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/a-mazsihisz-elnoke-a-kancellariaminiszternel</p>
<p>Két újabb katona esett el Gázában; Hat izraeli megsebesült egy merényletben Jeruzsálem közelében. https://izraelinfo.com/2023/11/16/hat-izraeli-megsebesult-egy-merenyletben-jeruzsalem-kozeleben/</p>
<p>Komplex fogolycsere javaslatok és Katar szerepe. https://ujkelet.live/2023/11/16/komplex-fogolycsere-javaslatok-es-katar-szerepe/</p>
<p>Orbán Viktor miniszterelnök szerdán este az X-en posztolt arról, hogy az izraeli labdarúgó-válogatott tétmeccset játszik Svájc nemzeti tizenegyével Felcsúton, a Pancho Arénában. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/orban-ma-magyarorszag-europa-legbiztonsagosabb-orszaga-a-zsido-kozosseg-szamara</p>
<p>Az Európa Tanács ezért az antiszemitizmus elleni fellépés fokozására szólított fel. https://akibic.hu/2023/11/15/a-riasztoan-megnovekedett-antiszemitizmus-sulyos-fenyegetest-jelent-az-eu-tagallamaira/</p>
<p>Több száz zsidó menekült kap ellátást egy balatoni állami üdülőben. https://hu.euronews.com/2023/11/10/tobb-szaz-zsido-menekult-kap-ellatast-egy-balatoni-allami-uduloben</p>
<p>Bemutatta az izraeli hadsereg, mit találtak az elfoglalt gázai kórházban. https://www.portfolio.hu/global/20231115/bemutatta-az-izraeli-hadsereg-mit-talaltak-az-elfoglalt-gazai-korhazban-651809?ct=t</p>
<p>A halott izraeli lánnyal pózolt, levadászta a Hamász fegyveresét az izraeli hadsereg. https://infostart.hu/kulfold/2023/11/16/a-halott-izraeli-lannyal-pozolt-levadaszta-a-hamasz-fegyvereset-az-izraeli-hadsereg</p>
<p>Biden Netanjahunak: A Gázai övezet megszállása "nagy hiba" lenne. https://magyarnarancs.hu/kulpol/biden-netanjahunak-a-gazai-ovezet-megszallasa-nagy-hiba-lenne-263455</p>
<p>Brutális jelenetekről számolt be a zsidó holttestek összegyűjtésében segédkező önkéntes. https://www.atv.hu/kulfold/20231114/brutalis-jelenetekrol-szamolt-be-a-zsido-holttestek-osszegyujteseben-segedkezo-onkentes</p>
<p>Rálóttek egy kanadai zsidó iskolára. https://168.hu/kulfold/lovoldozes-volt-egy-kanadai-zsido-iskolaban-270067</p>
<p>Hat újabb magyar állampolgár jutott ki a Gázai övezetből. https://bzsh.hu/2023/11/16/hat-ujabbmagyar-allampolgar-jutott-ki-a-gazai-ovezetbol/</p>
<p>Különdíjat kapott a Keleti Ágnesről szóló dokumentumfilm Olaszországban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/kultura/kulondijjat-kapott-a-keleti-agnesrol-szolo-dokumentumfilm-olaszorszagban</p>
<p>Izraeli tüzszerek felrobbantották a Hamász parlamentjét. https://izraelinfo.com/2023/11/16/izraeli-tuzszereszek-felrobbantottak-a-hamasz-parlamentjet-2/</p>
<p>Rakéták a gázai gyerekszobában az ágy alatt. https://ujkelet.live/2023/11/16/video-raketak-a-gazai-gyerekszobaban-az-agy-alatt/</p>
<p>Nincs helye hosszú tűzszünetnek, amíg nem engedik el az izraeli tüzszokat. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izrael-nincs-tuzszunet-amig-nem-engedik-el-a-tuszokat</p>
<p>„A kormány egyetért a magyar zsidóság deportálása 80. évfordulójának méltó megemlékezését szolgáló programok megvalósításával” https://akibic.hu/2023/11/14/egymilliardot-szan-a-kormany-a-holokausz-80-evfordulojanak-megemlekezeseire/</p>
<p>A székelyudvarhelyi holokausztról forgattak filmet a teljes felejtés előtt egy pillanattal. https://transtelex.ro/kultura/2023/11/14/szekelyudvarhelyi-holokausz-dokumentumfilm</p>
<p>Tűzszok nyomaira bukkant az izraeli hadsereg a gázai Al-Shifa kórházban. https://magyarnarancs.hu/kulpol/tuszok-nyomaira-bukkant-az-izraeli-hadsereg-a-gazai-al-sifa-korhazban-263472</p>
<p>Netanjahu komoly vádat fogalmazott meg a török elnökkel szemben. https://www.atv.hu/kulfold/20231115/netanjahu-komoly-vadakat-fogalmazott-meg-a-torok-elnokkel-szemben</p>
<p>Háború és média: Izrael küzdelme a kétféle narratíva között. https://izraelinfo.com/2023/11/09/klubradio-eurozona-2023-11-03/</p>
<p>A tűzszokról készült fotókat tartalmazó laptopot találtak a Sifa kórházban az IDF katonái. https://hvg.hu/vilag/20231116_IDF_haboru_Izrael_Sifa_korhaz</p>
<p>Izraeli miniszter: Az ideiglenes tűzszünet létre fog jönni. https://hvg.hu/vilag/20231115_Izraeli_miniszter_Az_ideiglenes_tuzszunet_letre_fog_jonni</p>
<p>„A gyerekeim jöjjenek haza, nem érdekel semmi más” – elrabolt tűzszok hozzátartozóival beszélünk Tel-Avivban. https://telex.hu/kulfold/2023/11/10/izrael-tuszok-voroskereszt-tel-aviv-gaza-helyszini-riport</p>

<p>A kutya sem hisz Benjamin Netanjahunak a háborúval kapcsolatban. https://nepszava.hu/3215560_benjamin-netanjahu-izraeli-palesztin-haboru-daniel-hagari-kozvelemen-y-kutatas</p>
<p>Washingtonban tízezrek gyűltek össze, hogy Izraelt biztosítsák támogatásukról. https://bzsh.hu/2023/11/14/washingtonban-tizezrek-gyultek-ossze-hogy-izraelt-biztositsak-tamogatasukrol/</p>
<p>A mesterséges intelligenciát és a deepfake-et is bevetik a Hamász elleni háborúban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/a-mesterseges-intelligenciat-es-a-deepfake-et-is-bevetik-a-hamasz-elleni-haboruban</p>
<p>A zsidó identitás jövője október 7. után. https://izraelinfo.com/2023/11/15/a-zsido-identitas-jovoje-oktober-7-utan/</p>
<p>A Hamász műveletei a Sifában és a foglyok. https://ujkelet.live/2023/11/16/a-hamasz-muveletei-a-sifaban-es-a-foglyok/</p>
<p>Izraeli vadászgépek légicsapást mértek a Hamász iszlamista terrorszervezet Katarban élő politikai vezetőjének, Ismail Hanijének egyik házára a Gázai övezetben, és az romba dőlt. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izrael-lebombazta-a-hamasz-vezetojenek-hazat-a-gazai-ovezetben</p>
<p>Párizsban „A köztársaságért, az antiszemitizmus ellen!” feliratú molinó mögött vonult a tömeg. https://akibic.hu/2023/11/13/kozel-200-ezren-vettek-reszt-antiszemitizmus-elleni-demonstraciokon-franciaorszagban/</p>
<p>Videón a Hamász-támadásának korai fázisa, így nézett ki a rajtaütés egy terrorista szemszögéből. https://hvg.hu/vilag/20231116_Hamasz_tamadas_Izrael_video_testkamera</p>
<p>„Apa, apa, tíz embert megöltem a puszta kezemmel! A fiad egy hős!” – sokkoló filmet vetített le az izraeli nagykövetség. https://telex.hu/kulfold/2023/11/10/felvetelek-hamasz-meszarlas-nagykovetseg-sajtotajekoztato</p>
<p>Az Angela Merkel által vigasztalt menekült lány most már német állampolgárként kíván egy Izrael-mentes világot. https://hvg.hu/vilag/20231113_Izrael_eltorleset_kovetelo_hashtaggel_posztolt_a_menekult_lany_akit_n_yolc_eve_Angela_Merkel_vigasztalt_meg</p>
<p>Dél felé tart a Hamász elleni izraeli offenzíva. https://nepszava.hu/3215757_izrael-haboru-hamasz-gazai-ovezet</p>